

WERK DAT DEUGT EN DEUGD DOET

Programma van de Leergang *Waardenwerk in de praktijk* april – september 2021

Inleiding

Deze leergang is opgebouwd uit vier draden die in de loop van de zes bijeenkomsten steeds hechter met elkaar verweven zullen worden, uitmondend in een eigen, afsluitend werkstuk van de deelnemers.

De *eerste* draad wordt gevormd door een aantal samenhangende minicolleges van Harry Kunneman. Daarin zal hij de belangrijkste oriënterende begrippen behandelen uit de onderzoekstraditie rond normatieve professionalisering en waardenwerk en zicht bieden op het denken van een aantal theoretici waardoor die traditie mede geïnspireerd wordt.

De *tweede* draad wordt gevormd door concrete voorbeelden van NP-onderzoek in de praktijk, in de vorm van kennismakingsgesprekken met oud-promovendi waarin zij de hoofdlijn van hun eigen onderzoeksproject toelichten en de betekenis van hun eigen verwerking van het NP-perspectief voor hun leven en werken verduidelijken.

De *derde* draad wordt gevormd door diverse oefeningen en reflectievormen, waarin de deelnemers in subgroepen aan het werk gaan met ideeën en inzichten uit de eerste twee lijnen in het licht van hun eigen kennis en ervaringen.

De *vierde* draad wordt gesponnen in de weken *tussen* de ontmoetingsdagen van de leergang. Deze draad is opgebouwd uit twee strengen: enerzijds literatuurstudie (naar keuze alleen de verplichte literatuur of ook de verdiepingsstof); anderzijds kleinschalig onderzoek in eigen werk, volgens het stramien van 'gezellig onderzoek'. Die twee strengen worden met elkaar verbonden in gesprekken met andere deelnemers in subgroepen, zowel tussen de verschillende bijeenkomsten in als tijdens de bijeenkomsten.

In de loop van de zes bijeenkomsten van de leergang zullen deze vier draden steeds meer samenhang krijgen, uitmondend in een afsluitend werkstuk van de deelnemers, waarin zij deze draden naar eigen inzicht met elkaar verbinden en daarmee een eigen bijdrage proberen te leveren aan het leerproces van de hele groep.

Hieronder wordt het programma voor alle afzonderlijke dagen verder uitgewerkt. De verplichte literatuur en de verdiepingsstof bij de 12 mini-colleges van Harry Kunneman zijn te vinden op de ELO, onder de tab *Programma en Literatuur*.

WERK DAT DEUGT EN DEUGD DOET

Dag 1: dinsdag 20 april 2021

Ochtendprogramma 10.00 – 13.00 u

Welkom en onderlinge kennismaking.

Eerste minicollege: Algemene introductie op de leergang. Historische wortels van het NP-perspectief in reflectie op normatieve vragen in humanistische geestelijke verzorging en sociaal werk. Belang van relationele kwaliteiten en het doorwerken van trage vragen.

Tweede minicollege: uitwerking van normatieve professionaliteit a.d.h.v. het onderscheid tussen 'hoge gronden' en 'moerassige laaglanden' van Donald Schön. Reframen en 'tastend leren'. Relatie tussen moerassigheid en complexiteit.

Middagprogramma 14.00 – 17.00 u

Voorbeelden van NP-onderzoek in de praktijk. Gesprek met dr. Jan Nap over zijn onderzoek naar normatieve professionalisering bij de Nederlandse politie, en met dr. Richard Brons over zijn onderzoek rond het begrip strijdigheid en rond 'paralogische' ervaringen en leerprocessen.

Reflectie-oefening: rond 'belang-stelling' in het eigen werk en de rol van 'echte woorden'. Korte introductie op 'gezellig onderzoek' en oogst van de dag.

Dag 2: dinsdag 11 mei 2021

Ochtendprogramma 10.00 – 13.00 u

Welkom en *derde* minicollege: bestaansethiek en rechtvaardigheid, uitgewerkt aan de hand van de ethiek van Paul Ricoeur.

Gesprek in subgroepen over voorbeelden en bevindingen uit het gezellige onderzoek, mede in het licht van het derde minicollege.

Vierde minicollege: macht, verwikkeling en horizontale begrenzing in relaties: het denken van Judith Butler, in het bijzonder haar analyse van de verwikkeling van identiteiten en het denken van Jessica Benjamin, in het bijzonder de werking van almachtsgevoelens, het belang van 'horizontale begrenzing' en de 'morele derde'.

Reflectie in tweetallen op eigen ervaringen met verticale en horizontale begrenzing.

Middagprogramma 14.00 – 17.00 u

Voorbeelden van NP-onderzoek in de praktijk. Gesprek met dr. Mariël Kanne over haar onderzoek naar de ethiek van Paul Ricoeur in relatie tot moreel beraad in zorgorganisaties

WERK DAT DEUGT EN DEUGD DOET

en met dr. Antoinette Bolscher over haar onderzoek naar het verstroeven en ontstroeven van samenwerking in de zorg vanuit moreel ecologisch perspectief.

Oefening rond conflicten in samenwerkingsrelaties.

Oogst van de dag en afsluiting.

Dag 3: dinsdag 8 juni 2021

Ochtendprogramma 10.00 – 13.00 u

Welkom en *vijfde* minicollege: verbindingen tussen het denken van Paul Ricoeur en Jessica Benjamin aan de hand van het onderzoek van Frans de Waal naar Chimpansees en Bonobo's. Uitbreiding van identiteitsanalyse van Ricoeur met de 'nemo' positie en uitwerking van het begrip 'horizontale moraliteit'.

Gesprek in subgroepen over voorbeelden en bevindingen uit het gezellige onderzoek, mede in het licht van het vijfde minicollege.

Zesde minicollege: de rol van hoge-grond kennis en de observerende positie in de sociale wetenschappen, gezien vanuit twee fases in het denken van Michel Foucault.

Reflectie in tweetallen op vrijmoedige tegenspraak in eigen werkpraktijken,

Middagprogramma 14.00 – 17.00 u

Voorbeelden van NP-onderzoek in de praktijk. Gesprek met dr. Fons Klaasse over zijn onderzoek naar het belang van parrhesia en vrijmoedige tegenspraak in het sociale domein en met drs. Jan van Ewijk over het belang van 'waardig strijden' en de wortels van dit begrip in onder meer de Japanse 'martial kunst' en het politiewerk.

Oefening in subgroepen mbt. spanningsvolle situaties.

Oogst van de dag en afsluiting.

Dag 4: dinsdag 29 juni 2021

Ochtendprogramma 10.00 – 13.00 u

Welkom en *zevende* minicollege: verbreding van normatieve professionalisering tot 'waardenwerk', als werk dat deugt en deugd doet. Introductie van het begrip gezelschapsvorming aan de hand van het begrip ambachtelijkheid bij Richard Sennett en de verbreding van de ethische en politieke betekenis van ambachtelijk werken via het begrip 'goed gezelschap', met behulp van ideeën van Ricoeur, Benjamin en Foucault.

Gesprek in subgroepen over voorbeelden en bevindingen uit het gezellige onderzoek, mede in het licht van het zevende minicollege.

WERK DAT DEUGT EN DEUGD DOET

Achtste minicollege: belang van gezelschapsvorming voor het heen en weer bewegen tussen problemen op de hoge grond en moerassige vragen. Muzische werkvormen als bijdrage aan en hulpbron voor gezelschapsvorming en de toewending naar trage vragen en plekken der moeite.

Reflectie in tweetallen op gezelschapsvorming in eigen leven en werk.

Middagprogramma 14.00 – 17.00 u

Voorbeelden van NP-onderzoek in de praktijk. Gesprek met dr. Bart van Rosmalen over muzische professionalisering en muzisch onderzoek, en met dr. Michiel de Ronde over speelsheid, begeleidingskunde en de 'zes dimensies' van normatieve professionalisering. Samen maken: maakoefening door de deelnemers in het verlengde van eigen gezellig onderzoek.

Oogst van de dag en afsluiting.

Dag 5: dinsdag 13 juli 2021

Ochtendprogramma 10.00 – 13.00 u

Welkom en *negende* minicollege: Waardenwerk en gezelschapsvorming in organisaties. Belang en beperkingen van het onderscheid tussen systeem en leefwereld. Het voeden en onder druk houden van morele leerprocessen van professionals, bestuurders en managers door vrijmoedige tegenspraak en waardig strijden vanuit gezellig onderzoek en onderlinge bemoediging.

Gesprek in subgroepen over voorbeelden en bevindingen uit het gezellige onderzoek, mede in het licht van het *negende* minicollege.

Tiende minicollege: de persoonlijke en maatschappelijke betekenis van waardenwerk en gezelschapsvorming. Hoe willen wij leven? Hernemen van Ricoeur, Benjamin, Foucault en Sennett. Gezelschappelijke ervaringen als hoopgevende ritmische interpuncties.

Reflectie in tweetallen op betekenis van gezelschapsvorming in de eigen praktijk.

Middagprogramma 14.00 – 17.00 u

Voorbeelden van NP-onderzoek in de praktijk. Gesprek met dr. Chantal Sluijsmans over spanningsvol verbinden van verschillende niveaus in zorgorganisaties en met dr. Tom Peetoom over dragers van menswaardige zorg en het bevorderen daarvan via de normatieve professionalisering van managers.

Oefening rond dragerschap en rond spanningsvol verbinden in eigen werk.

WERK DAT DEUGT EN DEUGD DOET

Oogst van de dag en vooruitblik op laatste dag van de leergang en op het afsluitende werkstuk.

Dag 6: woensdag 15 september 2021

Ochtendprogramma 10.00 – 13.00 u

Welkom en *elfde* minicollege: hernemen van de grote lijnen van de voorafgaande dagen en uitwerking daarvan aan de hand van drie vormen van kennisverwerving: modus 1, 2 en 3. Gezelschapsvorming als bedding voor het ontwikkelen van modus drie kennis en (varianten op) gezellig onderzoek als werkwijze om handen en voeten te geven aan het ontwikkelen van modus drie kennis in groepen en organisaties.

Gesprek in subgroepen over afronding van het eigen gezellige onderzoek en wegen om dat vruchtbaar te laten zijn voor modus drie leerprocessen in de eigen organisatie of werkcontext.

Twaalfde minicollege. Gezelschapsvorming als ecologisch perspectief. Discussie rond antropoceen en antropocentrisme. Gezelschapsvorming op verschillende, onderling verbonden niveaus als weg voor het ontwikkelen van meer gezelschappelijke relaties met andere soorten op de planeet.

Reflectie in tweetallen op mogelijkheden voor ecologisch waardenwerk in eigen beroep/organisatie.

Middagprogramma 14.00 – 17.00 u

Voorbeelden van NP-onderzoek in de praktijk. Gesprek met dr. Eric van der Vet over ecologisch waardenwerk en met dr. Marije Klomp over gezelschapsvorming en duurzaamheidswerk.

Vorbereiding in tweetallen van slotgesprek: vragen en suggesties.
Slotgesprek, afronding en vooruitblik.